

שמיטה
מבוא והקדמה

מקורות מקראיים :

1. שמות כג י – יא

וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אֲרָצְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ : וְהַשְּׁבִיעִתַּת תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשָׁתָהּ וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ וְיִתְּרֶם תֹּאכַל חֵיטְ הַשָּׂדֶה בְּרִית־עֲשֵׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ :

2. ויקרא כה א – ז ; יט – כב

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר : דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְּתָהּ הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָהּ : שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרַמְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ : וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִתַּת שִׁבְתָּ שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָהּ שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר : אֵת סַפְיֵיחַ קִצְיֶרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת־עֲנָבֵי נִזְיֶרְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ : וְהִיְתָה שַׁבְּתָהּ הָאָרֶץ לָכֶם לֶאֱכֹלָהּ לָךְ וּלְעֶבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשִׁכְיֶרְךָ וּלְתוֹשֵׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ : וְלִבְהֵמֹתֶיךָ וּלְחַיָּה אֲשֶׁר בָּאֲרָצְךָ תִּהְיֶה כָּל־תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל : ... וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּהּ וְאֶכְלֹתֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבִטָּח עָלֶיהָ : וְכִי תֹאמְרוּ מַה־נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִתַּת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת־תְּבוּאָתָנוּ : וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ אֶת־הַתְּבוּאָה לְשִׁלְשׁ הַשָּׁנִים : וּזְרַעְתֶּם אֶת הַשָּׂדֶה הַשְּׁמִינִת וְאֶכְלֹתֶם מִן־הַתְּבוּאָה יָשׁוּן עִד | הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד־יִבֹּא תְּבוּאָתָהּ תֹּאכְלוּ יָשׁוּן :

מדרשי הלכה :

3. מכילתא דרבי ישמעאל על שמות כג פסוק יא

והשביעית וגו' [שלא תאמר] מפני מה אמרה תורה? לא שיאכלו אותה עניים? הרי אני מכניסה ומחלקה לעניים.
תלמוד לומר "והשביעית... ונטשת" מגיד שפורץ בה פרצות.
אלא שגדרו חכמים מפני תקון העולם .

4. ספרא על ויקרא כה, ד

אין לי אלא לזרע ולזמור.
לחריש ולעידור, לניכוש ולכסוח ולבקוע מנין?
תלמוד לומר 'שדך לא' ו'כרמך לא'-- כל מלאכה שבשדך ובכרמך.

שתי הפרשיות מבטלות פערים מעמדיים בחברה
יש עשירים ויש עניים, לשנה אחת מסירים מחיצות אלו
על מנת להיטיב עם העניים
על מנת להבהיר שבעצם הם שווים
הצגה לשש שנים
הצגה לשנה אחת

בעצם יש לנו אותו מתח אותם שני קולות לגבי שבת
בדיון אודות מטרות השבת

שמות כג, יב
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
תִּשְׁבֹּת לַמַּעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וַיִּנְפְּשׁ בְּרִאֲמֹתֶיךָ
וְהָגַר :
שמות כ י
וְיָוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבְּתָהּ לַה' אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹר תַּעֲשֶׂה כָּל־מְלַאכָּתְךָ
אֲתָהּ | וּבְנֵי־יְבֹתֶיךָ עֲבָדְךָ וְאִמֹתֶיךָ וּבְהֵמֹתֶיךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ

5. מכילתא דרשב"י על שמות כג, יא
"ואכלו אביוני עמיד". אין לי אלא עני, עשיר מניין? תלמוד לאמר (ויקרא כה, ו) "והיתה שבת הארץ
לכם לאכלה". אם כן למה נאמר "אביוני עמיד"? **רובה לעניים** :

6. מכילתא על שמות כג
"ואכלו אביוני עמד" (שמות כג, יא) כתוב אחד אומר "ואכלו אביוני עמד", וכתוב אחד אומר "לך
ולעבדך ולאמתך" (ויקרא כה, ו), כיצד יתקיימו שני מקראות הללו?
כשהפירות מרובין הכל אוכלים, נשהפירות מעוטיין לך ולעבדך ולאמתך.
רבי יהודה בן בתירא אומר, עד שלא הגיע שעת הבעור היו הכל (מבערין) אותה, עניים ועשירים.
הגיעה שעת הבעור (מבערין) אותה עניים ולא עשירים.

7. רמב"ם ספר המצוות

א. מצוות עשה, קל"ד
היא שצונו להפקיר כל מה שתצמח הארץ בשנת השמיטה והתיר צמחת קרקעותינו כלם **לכל אדם**, והוא
אמרו יתברך **"והשביעית תשמטנה ונטשתה" (שמות כג, יא).**
... הנה התבאר מכל מה שקדם שהשמטת גדולי שביעית מצות עשה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת
שביעית, **וגם כן אינה נוהגת ואינה חובה מן התורה אלא לפירות ארץ ישראל בלבד.**

ב. מצוות עשה, קל"ה
היא שצונו לשבות מעבודת הארץ בשנה שביעית, והוא אמרו יתעלה בחריש ובקציר תשבות ... האי שבתון
עשה ואמר גם כן ושבתה הארץ. וכבר התבארו משפטי מצוה זו גם כן בשביעית. **ואין חובתה מן התורה אלא
בארץ ישראל.**

ג. מצוות עשה, ק"מ
היא שצונו למנות השנים והשמטים שבע שבע עד שנת היובל, **אחר שנכבשה הארץ והתגברנו בה.** ומצוה זו
כלומר ספירת שני השמיטה היא נמסרת לבית דין הגדול כלומר סנהדרין גדולה, כי הם שימנו שנה שנה
מהחמשים שנה כמו שימנה כל איש ואיש ממנו ימי העומר.

ד. מצוות לא תעשה, ר"כ
הזהירנו מעבודת הארץ בשני שביעית. והוא אמרו יתעלה "שדך לא תזרע" (ויקרא כה, ד),

ה. מצוות לא תעשה, רכ"א
שהזהירנו מעבודת אילן בשני שביעית. והוא אמרו יתעלה "וכרמך לא תזמור" (ויקרא כה, ד),

ו. מצוות לא תעשה, רכ"ב
הזהיר מלקצור מה שהצמיחה הארץ מעצמה בשנה שביעית כמו שנקצור בכל שנה. ובאור זה שאנחנו
הוזהרנו מעבודת הארץ ומעבודת האילנות בשנת השמיטה כמו שקדם זכרו, **ומה שתצמיח הארץ ממה שזרע
בה בשנה ששית והוא יקרא ספיח מותר לאכלו מן התורה בשנה שביעית אבל אינו מותר לקצרו אלא בשנוי.**
וענינו ידוע, והוא אמרו "את ספיח קצירך" וגוי' (ויקרא כה, ה) אינו רוצה שלא יקצור אותו כלל כי הוא כבר
אמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" (ויקרא כה, ו), ואולם רוצה בו שלא תקצור אותו כמו שתקצור אותו
בכל שנה אלא כמו שנקצור אותו דבר שהוא הפקר...
הזהיר מלקט מה שיצמחו האילנות מן הפירות בשנה ז' **כמו** שנאסוף פירותיהם בכל שנה, אבל נעשה אותו
בשנוי להורות כי הוא הפקר. והוא אמרו ואת ענבי נזיריך לא תבצור, ובא הפירוש לא תבצור כדרך
הבוצרים.

ז. השגות הרמב"ן על ספר המצוות של הרמב"ם: שכחת העשין ג'
שאמרה תורה בפירות שביעית "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", ודרשו **לאכלה ולא לסחורה**, וזה דבר תורה
הוא ...

